

Suomenhevosen jalostusohjesääntö, liite 2

Jalostusvaliokunta 15.12.2015

JALOSTUSHEVOSTEN RAKENNE- JA TERVEYSVAATIMUKSET

Suomenhevosten terveystarkastus jalostusarvostelun yhteydessä

Näyttelypaikalle ei saa tuoda hevosta, jolla on todettu tarttuva sairaus tai jolla on tarttuvaan sairauteen viittaavia oireita. Sairaana, hoitamattomana tai hyvin alikuntoisena hevosta ei myöskään esitetä näyttelyssä. Tällaisissa tapauksissa hevonen voidaan lautakunnan harkinnan mukaan jättää arvostelematta eläinsuojelullisista syistä.

Näyttelyyn ilmoittamisen yhteydessä jalostusarvosteltavan oriin omistaja tai haltija täyttää ja vakuuttaa allekirjoituksellaan ilmoittautumiskaavakkeen, jossa annetaan selvitys oriille tehdyistä leikkauksista sekä mahdollisista sairauksista tai käyttäytymishäiriöistä. Ilmoitetut asiat voidaan kirjata oriin lausuntoon. Ilmoittaessaan oriin omistaja tai haltija suostuu samalla siihen, että oritta hoitanut eläinlääkäri voi pyynnöstä luovuttaa hevosta koskevia lääkintä- ja hoitotietoja Suomen Hippokselle.

Suomenhevosoriit on röntgenkuvattava ennen näyttelyä (kuvausohjeet erillisenä liitteenä). Kuvat toimitetaan annettuun määräaikaan mennessä näyttelyeläinlääkärille, joka tarkastaa kuvat ja antaa niistä lausunnon.

Orinäyttelyssä on aina paikalla Suomen Hippos ry:n nimeämä eläinlääkäri, joka tarkastaa oriit näyttelypaikalla. Tamma- ja varsanäyttelyissä näyttelylautakuntaan ei normaalisti kuulu eläinlääkäriä. Tarvittaessa eläinlääkäri voi toimia lautakunnan apuna.

Oriiden tutkimuksessa kiinnitetään huomiota hevosen yleiskuntoon ja käyttäytymiseen. Erityisesti tutkitaan liikuntaelinten terveydentila, sukuelimet, iho ja hampaat. Myös neurologinen tila otetaan huomioon. Normaalisti ns. invasiivisia tutkimuksia (esim. rektalisointi, hengitysteiden täyhystys) ei tehdä, mutta tarvittaessa näyttelyeläinlääkäri voi vaatia eläinlääkärin todistusta, joka edellyttää myös tällaisia tutkimuksia tai omistajan suostumuksella tehdä ko. tutkimukset itse. Hevoselle tehdään yleistutkimuksen lisäksi liikkeiden tutkimus käynnissä ja ravissa.

Tehtyjen tutkimusten perusteella näyttelyeläinlääkäri antaa oriin terveydentilasta sanallisen lausunnon, joka liitetään jalostusarvosteluun. Jalkojen terveys arvostellaan lisäksi numeroasteikolla 4-10. Puolikkaita pisteitä voidaan käyttää. Myös röntgenlausunto liitetään jalostusarvosteluun.

Terveydelliset ja eläinsuojelulliset seikat sekä perinnölliset viat ja sairaudet voivat aiheuttaa hevosen hylkäämisen.

LÄÄKEAINETESTAUS

Ori- ja tammanäyttelyissä noudatetaan Suomen Hippos ry:n [ravikilpailusääntöjä lääkeainejäämien suhteen](#). Valvonta suoritetaan satunnaisesti näyttelypaikoilla.

Mikäli ori on eläinlääkärin määräämällä lääkityksellä näyttelyn aikana on tästä ilmoitettava näyttelyn eläinlääkärille tai lautakunnan puheenjohtajalle viimeistään näyttelyä edeltävänä päivänä ja anottava heiltä lupa näyttelyyn osallistumiseen. Tapauskohtaisen harkinnan ja eläinlääkärin todistuksen perusteella oriille on mahdollista myöntää lupa osallistua näyttelyyn myös lääkityksen alaisena. Mikäli lääkitys voi vaikuttaa hevosen suorituskykyyn tai käyttäytymiseen lupaa ei myönnetä.

KIVEKSET

Erilaisia kivesvikoja (esim. nivustyrä, piilokives, kiertynyt kives, kivesten epänormaali koko tai rakenne, kivistulehdukset) esiintyy hevosilla kohtalaisen yleisesti. Usein kivesviat heikentävät myös oriin hedelmällisyyttä (fertiliteettiä). Kivesvikojen periytyvyyttä hevosella on tutkittu vain vähän, mutta esim. väljien nivusaukkojen periytyvyydestä on viitteitä.

Mikäli näyttelyssä todetaan oriilla kivesvika, jonka epäillään vaikuttavan hedelmällisyyteen, voidaan ori määrätä fertiliteettitutkimukseen (erillinen tutkimuskaavake liitteenä). Fertiliteettitutkimus vaaditaan aina, jos oriilla todetaan piilokives tai kiveksen puuttuminen. Kivesvika voi aiheuttaa oriin hylkäyksen.

Suomenhevosori, jolla on tai on ollut piilokives voidaan hyväksyä jalostusarvostelussa vain mikäli oriin kilpailusuoritukset täyttävät vähintään I palkinnon vaatimukset tässä liitteessä kuvatuin ehdoin* ja oriille on tehty fertiliteettitutkimus.

Suomenhevosori, jolta on poistettu kives nivustyrän vuoksi, voidaan hyväksyä jalostusarvostelussa vain mikäli kilpailusuoritukset täyttävät vähintään I palkinnon vaatimukset tämän liitteen lopussa kuvatuin ehdoin* ja oriin nivusaukot on eläinlääkärin suorittamassa rektaalitutkimuksessa todettu normaaleiksi. Oriille on tehtävä fertiliteettitutkimus.

Mikäli oriilta on poistettu kives kivistulehduksen vuoksi on tästä esitettävä eläinlääkärin todistus ja oriille on tehtävä fertiliteettitutkimus.

Jalostukseen hyväksytyjen oriiden omistajien on ilmoitettava Suomen Hippokseen, mikäli ori myöhemmin operoidaan nivustyrän vuoksi. Oriille on tällöin tehtävä fertiliteettitutkimus. Suomen Hippoksen jalostusvaliokunta käsittelee tehdyt ilmoitukset.

Jalostusvaliokunta seuraa vuosittain oriiden varsomisprosentteja. Mikäli aiheutta ilmenee, ori voidaan määrätä fertiliteettitutkimuksiin. Mikäli oriilla on ollut vuodessa yli 10 tammaa ja näiden varsomisprosentti on alle 40 % tai toistuvasti alle 50 % määrätään ori fertiliteettitutkimukseen. Fertiliteettitutkimusten tulokset ovat julkisia.

HAMMASVIAT

Ylä- ja alapurenta, ristipurenta ja hampaiden epänormaali kuluminen kirjataan aina lausuntoon. Etuhampaiden lisäksi myös poskihampaat on tarkastettava. Suunavaajaa voidaan tarvittaessa käyttää tutkimuksessa.

Yläpurennassa yläetuhampaat ovat alaetuhampaita edempänä ja alapurennassa päinvastoin, eli alaetuhampaat ovat yläetuhampaita edempänä. Purentaviat, joissa ylä- ja alaetuhampaat eivät lainkaan osu toisiinsa, ovat taustaltaan osin perinnöllisiä. Tällaista orittaa ei hyväksytä jalostusarvostelussa. Tällainen tamman voidaan hyväksyä jalostusarvostelussa ilman palkintoa, mikäli tamman suoritukset täyttävät I palkinnon vaatimukset tämän liitteen lopussa kuvatuin ehdoin*.

Mikäli hevoselta puuttuu hampaita, voidaan vaatia eläinlääkärintodistus hammaspuutoksen syistä.

HENGITYSTIET

Selkeät puhkurioireet mainitaan aina arvostelussa. Mikäli puhkurioireet ovat voimakkaat, tulee arvostelussa ottaa huomioon myös eläinsuojelulliset näkökohdat.

Nuorella hevosella selkeät puhkurioireet saattavat aiheuttaa hylkäyksen. Mikäli puhkurioireet ovat niin voimakkaat, että hevosella on jatkuvia hengitysvaikeuksia ja sen yleiskunto on heikentynyt, voi tämä aiheuttaa hylkäyksen eläinsuojelullisista syistä.

Normaalisti oriiden hengitysteitä ei tähystetä. Tarvittaessa endoskopiitutkimus voidaan vaatia esim. epäiltäessä kurkun rakenteellisia tai toiminnallisia vikoja tai rasitusverenvuotoja.

IHO-OIREET

Kesäihottumaan viittaavat oireet kirjataan aina ylös. Kaikki jalostusarvostellut oriit tarkastetaan kesäihottumaan viittaavien oireiden varalta uudelleen jalostusarvostelua seuraavan kesän heinä-syyskuun aikana (erillinen tutkimuskaavake liitteenä). Tarkastuksen suorittaa oriinomistajan tai -haltijan valitsema eläinlääkäri. Oriinomistaja tai -haltija vastaa tarkastuksen kustannuksista.

Myös aikaisemmin jalostukseen hyväksytyiltä oriilta voidaan vaatia eläinlääkärintarkastus kesäihottuman varalta. Kesäihottumaoireet eivät vaikuta hevosen palkitsemiseen. Tutkimuksen tulokset ovat julkisia.

KÄYTÖSHÄIRIÖT

Orinäyttelyyn ilmoittauduttaessa oriin omistaja tai haltija ilmoittaa ilmoittautumislomakkeessa oriilla esiintyvät käytöshäiriöt. Vakavat käytöshäiriöt (esim. puunpureminen, ilman nieleminen, kutominen, vihaisuus) kirjataan lausuntoon. Vakavat käytöshäiriöt voivat laskea palkintoluokkaa.

LUUSTON KASVUHÄIRIÖT

Hevosilla saattaa kasvuhäiriöiden seurauksena esiintyä nivelissä irrallisia luu- tai rustokappaleita tai vaurioita nivelrustossa ja sen alaisessa luussa. Tällaiset kasvuhäiriöt ovat monen tekijän seurausta ja niiden syntyyn vaikuttavat perinnöllisten tekijöiden ohella hevosen kasvunopeus ja ruokinta sekä tiineyden aikana että varsan kasvun aikana. Suomenhevosella on tutkimuksen mukaan todettu nivelten irtokappaleita 17 %. Tilanne on jalostuksen kannalta ristiriitainen; varhaista nopeutta pidetään ravihevosjalostuksessa etuna, mutta toisaalta nopeasti kehittyvien hevosten riski saada kasvuhäiriöitä on suurempi. Yleisimmät kasvuhäiriöiden esiintymispaikat ovat kinnernivel, vuohisnivel (sekä taka- että etujalassa) ja takapolvi.

Suomenhevosori, jolla on todettu OD tai muita kasvuhäiriöitä nivelissä voidaan hyväksyä jalostusarvostelussa vain, jos kilpailusuoritukset täyttävät vähintään I palkinnon vaatimukset tämän liitteen lopussa kuvatuin ehdoin*. Muutokset ilmoitetaan selkeästi jalostusarvostelulausunnossa ja ne laskevat pisteytystä. Oritta ei palkita.

KAVIORUSTOJEN LUUTUMA SUOMENHEVOSILLA

Kaviorustojen luutumana haitta-aste yksilölle vaihtelee suuresti. Lievemmat luutumat eivät yleensä haittaa hevosta, mutta vaikea-asteisena kaviorustojen luutuma voi merkittävästi vaikuttaa hevosen käyttöön. Kaviorustojen luutuma on todettu selvästi perinnölliseksi sairaudeksi. Se on tammoilla selvästi yleisempää kuin oreilla. Kaviorustojen luutumana voimakkuus luokitellaan asteikolla 0-5 (Mirja Ruohoniemi 1993).

Kaviorustojen luutuma alentaa aina pisteytystä. Mikäli oriin kaviorustoissa on 4-5 asteen luutuma, voidaan se hyväksyä jalostusarvostelussa vain, mikäli kilpailusuoritukset täyttävät vähintään I palkinnon vaatimukset tämän liitteen lopussa kuvatuin ehdoin*, tällaista orittoa ei palkita.

Suomenhevostammoilla kaviorustot tutkitaan sormin tunnustelemalla ja kovettumat merkitään lausuntoon. Mikäli sormin tunnustelemalla havaitaan kaviorustojen kovettumaa, tamma määrätään röntgenkuvattavaksi kaviorustojen osalta, mikäli sen rakenne- ja suoritukset esittävät I palkintoa. Tammalla I palkinnon edellytyksenä on, että kaviorustojen röntgenkuvauksessa ei ole todettu voimakasta luutumaa (aste 4-5).

TARTTUVAT TAUDIT

Tarttuva kohtutulehdus (CEM) leviää helposti astutuksen tai keinosiemennyksen yhteydessä etenkin jos hygienia on puutteellinen. CEM on oriilla täysin oireeton, mutta ori voi tartuttaa taudin tammaan astutuksen tai keinosiemennyksen välityksellä aiheuttaen tammalle kohtutulehduksen.

Virusarteriitin (EVA) oireita voivat olla mm. kuume, väsymys, turvotukset, ruokahaluttomuus ja silmän sidekalvon tulehdus. Pikkuvarsat voivat sairastua vakavin hengitystieoirein ja lisäksi niillä voi esiintyä suolisto-oireita. Virusarteriitti voi aiheuttaa luomisia tiineillä tammoilla ja sairaina syntyneitä varsoja.

Keinosiemennyksellä siitokseen käytettävät suomenhevosoriit on testattava vuosittain CEM:n ja EVA:n varalta. Mikäli orittoa käytetään vain luonnolliseen astutukseen on CEM-testi otettava vähintään 5 vuoden välein tai aina kun ori on astunut 20 tammaa.

Keinosiemennysasemat eivät saa satunnaisestikaan käyttää orittoa jota ei ole CEM- ja EVA- testattu samalla siitoskaudella. Mikäli orittoa ei lainkaan ole käytetty siitokseen edellisen CEM-näytteen jälkeen ei testiä tarvitse uusia.

Eläintauteihin liittyvä lainsäädäntö ja sen muutokset otetaan huomioon näissä ohjeissa. Myös muista astutuksen tai keinosiemennyksen välityksellä leviävistä taudeista voidaan tarvittaessa antaa ohjeita tai määräyksiä. Suomenhevosen hyväksyty käyttö jalostuksessa edellyttää voimassa olevan lainsäädännön noudattamista.

Mikäli perustellusti epäillään oriin levittävän tarttuvaa tautia astutusten yhteydessä, voidaan se tarvittaessa määrätä jatkotutkimuksiin sekä määräaikaiseen siitokseenkäyttökieltoon.

* Ehdot jalostussuunnittain:

J-suunta

J-suunnalla oriin tulee täyttää I palkinnon palkintosummavaatimukset

R-suunta

R-suunnalla oriin tulee täyttää I palkinnon mukaiset suoritus- ja kilpailutulosvaatimukset

P-suunta

P-suunnalla oriin tulee täyttää I palkinnon mukaiset suoritus- ja kilpailutulosvaatimukset

T-suunta

T-suunnalla oriin tulee suorittaa I palkinnon vaatimusten mukaisesti sekä veto- että ajettavuuskoe